

A KÁRPÁT-HAZA TEMPLOMA

Isten segít nekünk, de helyettünk nem tesz meg semmit – mondta Bethlen Farkas polgármester, amikor elhatározta, hogy tesz valamit a szellemi, lelki, ideológiai mocsárban, melyben évek óta élünk.

Verőcén, a Duna-kanyar egyik legfesztebb településén, a Katalinpusztára vezető Lósi-völgyben figyelt fel egy dombocskára, és lelki szemei előtt annak a tetején egy kis templomjelent meg. Elhatározta, hogy megépíti, létrehozva egy kultikus helyet, ahol találkozhatunk, ünnepelhetünk és közösen megélhetjük együvé tartozásunk élményét.

Bízott abban, hogy a hittel, szeretettel és összefogással felépülő templom visszaadhatja a nemzet elvesztett önbecsülését, hajdanvolt büszkeségét, jövőjébe vetett hitét.

Szabó Andrással, az építés későbbi főszervezőjével, motorjával, lelkével a Hősök terén találkozott, ahol a gazdátüntetésen egymás melletti bográcsban főzték a gulyást. Szabó Andrással mi akkor már régen jóbarátok voltunk egy Balaton-felvidéki műemlék-prés ház helyreállítása kapcsán.

Úgy gondoljuk, ahhoz, hogy egy ház igazán jó legyen, építtetőnek, tervezőnek és kivitelezőnek egy hullámhosszon kell szárnyalnia, a közös művet szívvel, lélekkel kell babusgatniuk, mint egy gyermeket. Ebből gyakran barátság születik. Így kerültem bele én is ebbe a csapatba, kézenfogva a nálam ragadt, barátta és munkatárssá vált vándort, Tóth Pétert.

Amikor először kimentünk a helyszínre, és megpillantottuk a varázslatos völgyből valószínűtlenül kibukkanó dombocskát, ugyanazt az ütést éreztük, mint a polgármesterünk. Te, Farkas, nem kutatott itt már valaki? Nem találtak valamit? Ezt a dombot a Jóisten is templomnak teremtette – mondtuk.

Csodálkozni fogsz, járt itt egy sámánokból álló társaság, és a legöregebbik a botjával lebökött egy pontra a domb tetején, és azt mondta, itt egy kultikus hely kisugárzását érzi – felelte Farkas.

Borsózott a hátunk, mert a kis domb kelet-nyugati tengelyének ez a keleti végpontja volt, ami nyugodtan lehetett szent hely.

Eszembe jutott Kralovánszky Alán régész barátom, Isten nyugosztalja, akivel, mint műemléki szakmérnökis iskola-társammal végigjártuk a Felvidék és Erdély kis falusi templomait. Tőle tanultam, hogy minden valószínűség szerint ezek – a falutól távol eső, magányos kis templomocskák (mint a Kézdivásárhely feletti Perkő és sok székelyföldi kápolna) a szentistváni tíz falu temploma előtt is szakrális helyek lehetnek. Ezt bizonyítja sokaság is, ahol a középkori templomaink alapozásában a kereszténységet megelőző szertartások nyomait, kellékeit – mint tojáshéj, kutyacsont, kakasköröm stb. – találtak. Persze az is lehet, hogy a keresztény templom építésének megkezdése előtt, biztonságból, az ősi vallásnak is áldoztak.

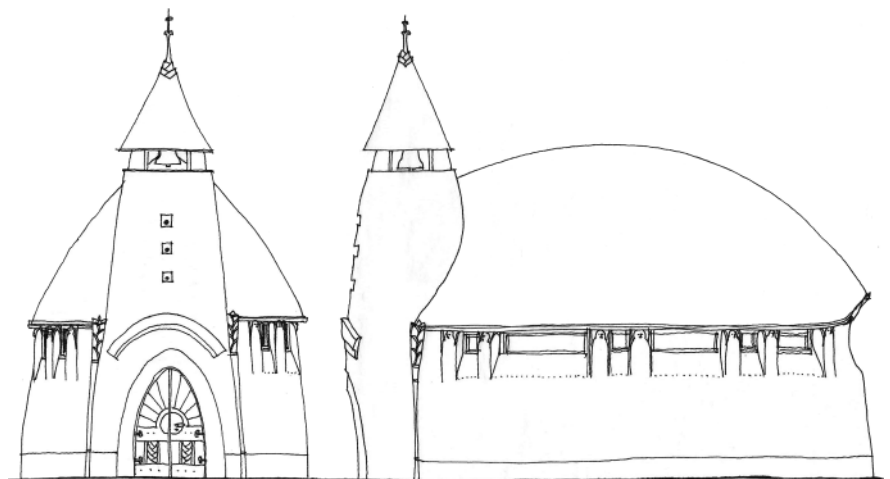
Így aztán mindezeket elgondolkodva, a hely kiválasztásában megnyugodva összeállt a négyesfogat, építtető,

szervező, meg a két mesterember. Zsaluzásból maradt meszes, habarcsos deszkából összeácsoltuk a templom kontúrját tornyostul. Megnéztük az útról, a völgyből, oldalról, mindenhol, hogy az a táj tökéletességéhez illeszkedjék, ne legyen se nagyobb, se kisebb, mint amilyen oda illik. Olyan legyen, mintha mindig ott állt volna.

A megbízás úgy szólt, hogy a kápolna katolikus, református és evangélikus szertartáshoz egyaránt szolgáljon. Nem lévén ennek kialakult kánonja, ikonográfiai rendje úgy gondoltuk, majd mi kitaláljuk, hogy a sok magyar embernek mi a kedves, mi a fontos, mi az, ami mindenkit megszólít.

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma... – mondja imájában katolikus, protestáns egyaránt. Ha az ember elindul kelet felé Burgenlandból, át Pannonián, át az Alföldön, az erdőn túlra, Transszilvániába és leereszkedik a Tatros völgyébe, Gyimesbe, mindenütt megtalálja a nagyszüleink idejében még szinte minden portához hozzátartozó kenyérsütő kemencét és szőlőlugast. A keresztény hit alapeleme a kenyér és a bor.

A kenyérsütő kemencék leggyakoribb változata kis egyhajós árpádkori templomainkból ihletődött. Boltozott

belseje a templomok boltozott hajója, kéménye a templomok tornya. Kis időbeli játékkal visszaváltoztatjuk a kemencét újra kápolnává, így születik meg a kemencekápolna.

A természetes pala héjalás alatt megbúvó templomocska falai kívül-belül hófehérek. Tornyát stilizált, organikus formált, hármashalomból kinövő kettős kereszt ékesíti. Ugyanez a kereszt jelenik meg a belsőben is, a bontott téglák két színével jelezve a halmokat és a keresztet, s kijelölve a templom fő tengelyét. A tengely ráfut az oltárasztalra, egy szép, régi malomkőre.

A belső boltozat üvegablak-sorral borul, melyen eleink díszítőművészete jelenik meg fénybe öltöztetve. A főtengelyben az álmában égbe emelt Eme-sét látjuk a turul ölében, akitől a monda szerint az Árpád-ház származik, mely család 400 éves uralkodása alatt a legtöbb szentet adta Európának és a világnak. Ezt a köralakú medalliont, mint ékkövet a lánc, fűzik egységbe az oldalablakok. A főmotívum a rakamazi és nagyszentmiklósi kincsből, a láncszemek egy-egy tarsolylemezéből, vetretből, övdíszből ihletődtek.

Sokunknak gyermekkorában ott volt a könyvespolcán a magyarok őstörténetéről írott mesekönyv, melynek bo-

rítóján Csaba királyfi lovának patkói csillagözönt festenek az égre. Nagymamám mondta mindig, mikor szombatoként a csillagfényes éjszakában, kendőbe csavarva hozott a nyárikonyhában berendezett fateknős fürdőszobából a nagyházba, hogy az ott a Tejút, melyen Csaba királyfi ellovagolt és talán majd azon tér egyszer vissza, meghozva nekünk a szabadságot. Aztán a szüleink megmutatták a marosvásárhelyi kultúrpalota csodálatos üvegablakait, melyen századfordulós művészeink, Toroczkai, Nagy Sándor, Körösfői-Kriesch, Róth Miksa teremtették meg a magyar mitológia és a bámulatos székely balladák képi világát. Itt csodálkoztam rá a Csaba királyfi születését ábrázoló ablakra, melyen az édesanya, Réka asszony áhítattal nézi kisfiát, amint a nyitott ablakon át bezúdulnak a csillagok, köszönteni a kis jövevényt, és amely csillagokon majd ellovagol a magyar mitológia örökkévalóságába.

Ez a mű ihlette a templom mennyezetének díszítését. Az égbe emelt Eme-sétől csillagösvény vezet a boltozat központjához, Babba Máriaéhoz, a Boldogasszonyhoz, Szűz Máriaéhoz, aki ölében tartja a kisdedit; akinek Szent István felajánlotta a koronát, megalapozva a keresztény Magyarországot.

Ezzel a történelmi-formai játékkal próbáltuk kemence-templomunkat mindenki számára érthetővé és szerethetővé tenni. Megkíséreltük a régmúltat a múlttal, a közelmúlttal és a jelenel összekapcsolni. Kacérkodtunk a születés, az eltávozás, az elmúlás, a megdicsőülés, a megváltás, az átváltozás, az öröklét és visszatérés; összegezve a földi és az égi minőségekkel, mert nem tudunk „ökumenikusul”.

A templomot Trianon 90. szomorú évfordulóján, 2010. június 4-én adtuk át az ott összesereglett több ezer magyarnak. Fél ötkor szólalt meg először a kis harang, hogy eztán minden délből a nemzet dicsőségére, és fél ötkor trianoni tragédiájára emlékeztessen.

A templomot püspökeink nem szentelték fel arra hivatkozva, hogy „újjogány” elemeket tartalmaz. Ezt sajnáljuk. Nem vitás, az építés gyorsasága miatt nem egyeztettünk egyházi hatóságokkal, s azért sem, mert úgy tudjuk, ökumenikus püspök még nincs. Ám megnyugtat a tudat, hogy a római Szent Péter bazilika magyar kápolnájának ornamentikája is honfoglaláskori magyar motívumokból merít. A csodaszarvas-ábrázolásokkal teli szentélyt II. János Pál pápa személyesen szentelte fel 1980. október 8-án.

Meggyőződésünk, hogy az ősi magyar hitvilág „pogány” jelzője nem lehet pejoratív, az ősi hit vezette azt a népet a Kárpát-medencébe, a nagy hegyeken túli csodálatos, termékeny medencébe. Ezt a nagy kalandot, nőkel, gyermekekkel, jószágokkal, nagyon keményen meg kellett szervezni. Az akkori vezetők, a táltosnak irányítósa mellett ezt a feladatot csak nagy hittel és akarással lehetett teljesíteni. Nekem szerencsém volt László Gyulát ismerni, és kiskamasz koromban elméleteivel találkozni. Ő mondta, hogy ha volt, ha nem Szent István előtti kereszténység, egy biztos, hogy a magyarok Emese anya-kultusza készen találta a népet a Mária-kultuszra.

Mi mindenesetre a nemzet és a kereszténység iránti mély hittel és elkötelezettséggel alkottuk ezt a hajlékot.

Még egy gondolat: nem lehet meghatottság nélkül beszélni arról, hogy szinte minden első kísérletre, simán, gördülékenyen ment. Nagyon-nagyon kevés pénzzel. Régi munkatársunk, Heimann Ferenc, a csodálatos „boltzóember” két alkalommal volt Verőcén másfél-másfél napot. Ezalatt készült el a teljes boltzat és a külső-belső vako-lás. Mindez felajánlásból, 15 emberrel. Se szeri, se száma a gyönyörű történe-teknek. Szinte egy órán belül történt, hogy megállt egy autó a dombon és egy szerény, elnézést, *hogy itt vagyok* ember megkérdezte, lesz-e itt burko-lómunka, mert ha igen, szívesen meg-csinálná. Kisvártatva megállt egy újabb autó, amelynek gazdája azt kér-dezte, festeni kell-e, mert ő elvállalja. Nem tudnék olyan felsorolást készíteni, hogy ki ne hagyjak senkit segítőink közül. Ezért csak a főbb munkákat végzők listáját mellékelem.

Főszervezők: Bethlen Farkas és Szabó András • építésszek: Szűcs Endre és Tóth Péter • statikus: Bach Gabriella • építész munkatársak: Magó Vámosy Zsuzsa, Füzes András • villamos tervező: Dulna Tibor, Nyári Ilona • üvegművész: Borbás Dorka és Gonzáles Gábor • díszítőlakato-s: Policsányi István, Sipos János, Szűcs Kenéz • díszítőszobrász: Petrás Mária, Petrás Alina, Szűcs Apor • kőmű-ves: Heimann Ferenc és csapata, Sipos Ferenc • ács: Filyó Mihály és csapata • asztalos: Knizner asztalos Kft. • festő: Bertók Zoltán

A vándorévek végére kívánni sem le-hetett volna szebb feladatot egy temp-lomnál. Nagyon köszönöm mesterem, Szűcs Endre megtisztelő nagyvonalú bizalmát, hogy ehhez a munkához szerzőtársának fogadott.

A Vándoriskolát azzal a szándékkal kezdtem, hogy a végén önálló irodá-ban folytatom a munkát vándortársai-mmal. A Mérműben mindez lehetsé-ges, azzal a biztonsággal, amit negy-ven év szakmai tapasztalata jelent. Remélem, sokáig dolgozhatok itt.

Tóth Péter